
3

Skupne referenčne ravni

3.1 Merila za opisnike skupnih referenčnih ravni

Eden izmed ciljev Okvira je tudi pomagati partnerjem pri opisovanju ravni znanja, zahtevanega v obstoječih standardih, testih in izpitih, da bi tako olajšali primerjave med različnimi sistemi kvalifikacij. V ta namen smo izdelali *opisno shemo* in *skupne referenčne ravni*. Oboje skupaj predstavlja pojmovno mrežo, s pomočjo katere lahko uporabniki opišejo svoje sisteme. V idealnem primeru naj bi lestvica referenčnih ravni v skupnem okviru izpolnjevala naslednja štiri merila. Dve merili se nanašata na problematiko opisovanja, dve pa na merjenje.

Problematika opisovanja

- Lestvica skupnega okvira mora biti *neodvisna od konteksta*, da jo lahko uporabljamo za podatke, ki izvirajo iz različnih specifičnih kontekstov in jih je mogoče posplošiti. Torej skupne lestvice ne smemo pripraviti na primer specifično za šolski kontekst in je potem uporabljati pri odraslih; in nasprotno. Istočasno pa morajo biti opisniki v lestvici skupnega okvira *kontekstno relevantni* – torej taki, da jih je mogoče povezati z vsakim relevantnim kontekstom in jih prevesti vanj – ter primerni za funkcijo, v kateri se uporabljajo v tem kontekstu. To pomeni, da mora biti mogoče povezati kategorije, uporabljene za opisovanje, kaj učenci lahko naredijo v različnih kontekstih uporabe, s ciljnim konteksti uporabe različnih skupin učencev znotraj celotne ciljne populacije.
- Prav tako mora opis *temeljiti na teorijah* jezikovne zmožnosti. To je težko doseči, saj obstoječe teorije in raziskave niso ustrezne za temelje takega opisa. Toda kategorizacija in opis morata temeljiti na teoriji. Opis pa mora ob tem, da se navezuje na teorijo, ostati *prijazen do uporabnika* – dostopen praktikom. Spodbujati jih mora, da še več razmišljajo o tem, kaj zmožnost pomeni v njihovem kontekstu.

Problematika merjenja

- Točke na lestvici, na katere so umeščene konkretne dejavnosti in zmožnosti v skupnem okviru, morajo biti *objektivno določene* v tem smislu, da temeljijo na neki teoriji merjenja. To je potrebno zato, da ne bi s prevzemom neutemeljenih konvencij in »približnih pravil« različnih avtorjev, skupin praktikov ali drugih obstoječih lestvic v sistem vgradili kakšne napake.
- *Število ravni*, ki jih uporabimo, mora biti primerno za to, da pokaže napredovanje na različnih področjih, vendar pa v nobenem konkretnem kontekstu ne sme presegati števila ravni, med katerimi lahko ljudje dokaj dosledno razlikujejo. To pomeni, da za različne razsežnosti uporabimo lestvice z različno velikimi razmaki ali pa dvonivojski pristop z razlikovanjem med širšimi (splošnimi, konvencionalnimi) in ožjimi (lokalnimi, pedagoškimi) ravnmi.

Ta merila je sicer težko izpolniti, vendar so koristna kot orientacijska točka. Tudi izpolniti jih je mogoče, in sicer z dopolnjevanjem intuitivnih, kvalitativnih in kvantitativnih metod. To je v nasprotju s povsem intuitivnimi pristopi, ki se običajno uporabljajo pri pripravljanju lestvic jezikovnega znanja. Intuitivno delo skupine strokovnjakov se lahko dobro obnese pri oblikovanju sistemov za posamezne kontekste, pri razvijanju lestvice za splošni okvir pa se hitro pokažejo omejitve. Največja slabost pri zanašanju na intuicijo je v tem, da je umestitev določene ubeseditve na določeno raven subjektivna. Drugič, mogoče je tudi, da bodo obstajale utemeljene razlike med pogledi uporabnikov z različnih področij zaradi različnih potreb njihovih uporabnikov. Veljavnost lestvice je, podobno kot veljavnost testa, povezana s konteksti, v katerih se je izkazala kot uporabna. Validacija, ki zahteva kvantitativno analizo, je proces, ki teče ves čas in se teoretično nikoli ne konča. Pri pripravi skupnih referenčnih ravni in ponazoritvenih opisnikov je bila uporabljena precej stroga metodologija, kombinacija intuitivnih, kvalitativnih in kvantitativnih metod. Najprej smo analizirali vsebino obstoječih lestvic glede na kategorije opisa, uporabljene v Okviru. Nato smo v intuitivni fazi dela to gradivo uredili, izdelali nove opisnike in vse skupaj ponudili v razpravo strokovnjakom. V naslednjem koraku smo z različnimi kvalitativnimi metodami preverili, kako učitelji sprejemajo izbrane opisne kategorije in ali opisniki res opisujejo tiste kategorije, ki bi jih morali. Na koncu smo najboljše opisnike v nizu s pomočjo kvantitativnih metod prevedli v lestvice. Točnost lestvic smo v kasnejšem postopku preverili v ponovitvenih raziskavah.

Tehnična vprašanja, povezana z razvijanjem in lestvičenjem opisov jezikovnega znanja, so podrobneje obdelana v prilogah. Priloga A je uvod v razumevanje lestvic in lestvičenja, predstavljene pa so tudi metodologije, ki jih je mogoče uporabiti pri tem. Priloga B je kratek pregled projekta Švicarskega nacionalnega znanstvenoraziskovalnega sveta, v okviru katerega je nastal sistem skupnih referenčnih ravni in njihovih ponazoritvenih opisnikov za različne izobraževalne sektorje. V prilogah C in D pa sta predstavljena dva sorodna evropska projekta, pri katerih uporabljajo podobno metodologijo za razvijanje in validacijo takih opisnikov za izobraževanje mladih odraslih oseb. V prilogi C je opisan projekt DIALANG. Kot del obširnejšega ocenjevalnega inštrumenta je DIALANG razširil opisnike SEJO in jih prilagodil za samoocenjevanje. V prilogi D je opisan projekt »Can Do« oz. »Zna« združenja ALTE. V okviru tega projekta so razvili in validirali obsežen niz opisnikov, ki jih je mogoče navezati tudi na SEJO. Ti opisniki dopolnjujejo opisnike v Okviru, saj so tudi urejeni glede na področja uporabe, ki so relevantna za odrasle.

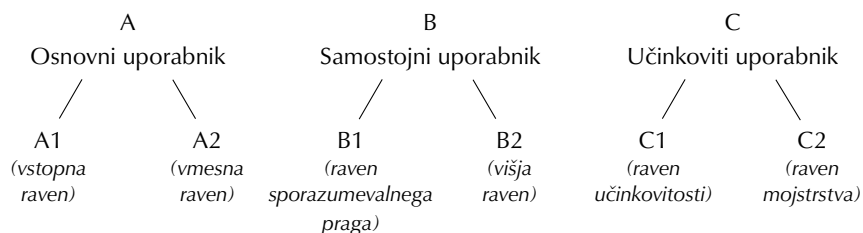
Projekti, opisani v dodatkih, imajo veliko skupnega tako glede skupnih referenčnih ravni kot glede pojmov, zajetih v lestvicah različnih ravni v ponazoritvenih opisnikih. To pomeni, da že dobivamo vse več dokazov za to, da je merila, navedena na začetku tega poglavja, mogoče vsaj delno izpolniti.

3.2 Skupne referenčne ravni

Zdi se, da v praksi obstaja široko, čeprav ne vsesplošno soglasje o številu in naravi ravni, primernih za organizacijo jezikovnega učenja in javno priznavanje doseženega znanja. Zdi se, da splošni okvir s šestimi širokimi ravnimi ustrezno pokriva učni prostor, relevanten za potrebe evropskih učencev.

- **Vstopna raven** (ang. *Breakthrough*) ustreza ravni, ki jo je Wilkins v svojem predlogu iz leta 1978 imenoval »*formulaično znanje*« (ang. *Formulaic proficiency*), Trim v isti publikaciji³ pa »*uvodna raven*« (ang. *Introductory*).⁴
- **Vmesna raven** (ang. *Waystage*) ustreza specifikaciji vsebine, ki jo je predlagal Svet Evrope.⁵
- **Raven sporazumevalnega praga** (ang. *Threshold Level*) ustreza specifikaciji vsebine, ki jo je predlagal Svet Evrope.
- **Višja raven** (ang. *Vantage*) ustreza tretji specifikaciji vsebine, ki jo je predlagal Svet Evrope. To je raven, ki jo je Wilkins imenoval »*omejeno operativno znanje*« (ang. *Limited Operational Proficiency*), Trim pa »*ustrezno odzivanje na običajne situacije*« (ang. *adequate response to situations normally encountered*).
- **Raven učinkovitosti** (ang. *Effective Operational Proficiency*) ustreza »*učinkovitemu znanju*« (ang. *Effective Proficiency*) pri Trimu in »*ustreznemu operativnemu znanju*« (ang. *Adequate Operational Proficiency*) pri Wilkinsu. Predstavlja visoko raven jezikovnih zmožnosti, primerno za kompleksnejša delovna in študijska opravila.
- **Raven mojstrstva** (ang. *Mastery*; Trim: »*izčrpno mojstrstvo*«, ang. *Comprehensive mastery*; Wilkins: »*izčrpno operativno znanje*«, ang. *Comprehensive Operational Proficiency*) je enakovredna najvišjim izpitnim ciljem v shemi združenja ALTE. Mogoče bi jo bilo razširiti z razvitejšo medkulturno zmožnostjo, ki presega to raven in ki jo dosegajo številne osebe, ki se poklicno ukvarjajo z jezikom.

Če si ogledamo teh šest ravni, hitro vidimo, da so pravzaprav nižja in višja različica tradicionalnega razlikovanja med nižjo, srednjo in višjo ravno. Poleg tega so angleška poimenovanja za specifikacije Sveta Evrope (na primer *Waystage*, *Vantage*) taka, da jih je marsikdaj težko prevesti. Zato smo v shemi uporabili načelo »*nadbесedilnega*« razvejanja in jo v prvem koraku razdelili na tri široke ravni, A, B in C.

3.3 Predstavitev skupnih referenčnih ravni

Vzpostavitev niza skupnih referenčnih točk nikakor ne omejuje različnih pedagoških kultur pri tem, kako bodo organizirale ali opisale svoj sistem ravni in modulov. Pričakujemo lahko tudi, da se bo natančna formulacija tega niza referenčnih točk, ubeseditiv opisnikov, v prihodnosti razvijala, ko se bodo vanjo vgrajevale izkušnje držav članic in ustanov s sorodnih strokovnih področij.

3 Trim, J. L. M. *Some Possible Lines of Development of an Overall Structure for a European Unit Credit Scheme for Foreign Language Learning by Adults*. Council of Europe.

4 Op. prev.: V slovenščini za to raven obstaja tudi poimenovanje preživetvena raven (gl. Pirih Svetina idr. 2004).

5 Op. prev.: To raven je Svet Evrope predstavil v publikaciji z naslovom *Vmesna postaja* (ang. *Waystage*).

Zaželeno je tudi, da bi bile skupne referenčne točke predstavljene različno, ko gre za različne namene. Pri nekaterih namenih je primerno, da se opis vsake izmed predlaganih skupnih referenčnih ravni združi v en sam celovit odstavek, kot na primer v preglednici 1. Taka preprosta »globalna« predstavitev bo olajšala predstavitev sistema uporabnikom nestrokovnjakom, pa tudi učiteljem in avtorjem kurikulumov bo ponudila orientacijske točke.

Preglednica 1: Skupne referenčne ravni: globalna lestvica

Učinkoviti uporabnik	C2	Z lahkoto razume tako rekoč vse, kar sliši ali prebere. Zna povzemati informacije iz različnih govornih in pisnih virov in pri tem povezati argumente in pripovedi v koherentno obliko. Izraža se spontano, zelo tekoče, natančno in tudi v kompleksnih situacijah ločuje med drobnimi pomenskimi odtenki.
	C1	Razume širok razpon zahtevnejših, daljših besedil in prepozna implicitne pomene. Izraža se tekoče in spontano, ne da bi očitno iskal ustrezne izraze. Jezik uporablja prožno in učinkovito, tako za družabne kot za akademske in poklicne namene. Tvori znana, jasna, dobro organizirana in poglobljena besedila o kompleksnih temah. Pri tem nadzorovano uporablja organizacijske vzorce, povezovalce (konektorje) in kohezivna sredstva.
Samostojni uporabnik	B2	Razume glavne ideje v kompleksnem besedilu tako o konkretnih kot abstraktnih temah, vključno z razpravami s svojega strokovnega področja. V medosebnih stikih govori dovolj tekoče in spontano, da njegova komunikacija z domačimi govorniki ni naporna ne zanj in ne za sogovorca. Tvori znana, jasna, poglobljena besedila iz širokega razpona tem in razloži stališče o nekem aktualnem vprašanju, tako da pojasni prednosti in pomanjkljivosti različnih možnosti.
	B1	Pri razločnem govorjenju v standardnem jeziku razume glavne točke, kadar gre za znane reči, s katerimi se redno srečuje na delu, v šoli, prostem času itn. Znajde se v večini situacij, ki se pogosto pojavljajo na potovanju po deželi, kjer se ta jezik govori. Tvori znana, preprosta povezana besedila o temah, ki so mu znane ali ga zanimajo. Opisati zna izkušnje in dogodke, sanje, upanja in ambicije ter na kratko utemeljiti in pojasniti svoja mnenja in načrte.
Osnovni uporabnik	A2	Razume stavke in pogoste izraze, ki se nanašajo na najbolj temeljna področja (na primer najosnovnejši osebni in družinski podatki, nakupovanje, krajevna geografija, zaposlitev). Sposoben se je sporazumevati v preprostih in rutinskih opravilih, ki zahtevajo preprosto in neposredno izmenjavo informacij o znanih in rutinskih zadevah. S preprostimi besedami zna povedati nekaj o sebi in svojem neposrednem okolju ter zadovoljiti svoje trenutne potrebe.
	A1	Razume in uporablja pogoste vsakodnevne izraze in zelo osnovne besedne zveze, namenjene za zadovoljevanje konkretnih potreb. Predstaviti zna sebe in druge ter spraševati in odgovarjati na osebna vprašanja, na primer o tem, kje živi, o osebah, ki jih pozna, in o stvareh, ki jih ima. Obvlada preprosto interakcijo, če sogovorec govori počasi in razločno ter je pripravljen pomagati.

Za boljšo orientacijo učencev, učiteljev in drugih uporabnikov v izobraževalnih sistemih s konkretnimi praktičnimi cilji pa je verjetno potreben nekoliko podrobnejši pregled. Tak pregled nam omogoča mreža, v kateri so predstavljene glavne kategorije jezikovne rabe na vsaki izmed šestih ravni. Zgled v preglednici 2 (na naslednjih dveh straneh) je osnutek pripomočka za samoocenjevanje na vseh šestih ravneh. Shema naj bi učencem pomagala ustvariti sliko njihovih glavnih jezikovnih spretnosti in se odločiti, na kateri ravni bodo s podrobnejšimi opisniki ocenili raven svojega znanja.

Za druge namene se bo morda koristneje osredotočiti na določen spekter ravni in na določen niz kategorij. Ob omejenem razponu ravni in kategorij na tiste, ki so relevantne za konkreten namen, bo mogoče dodati več podrobnosti: ožje ravni in kategorije. Take podrobnosti bi omogočale, da se splošne značilnosti nizov modulov med sabo primerjajo in umeščajo glede na Okvir.

Velja pa tudi nasprotno. Namesto da osebo ovrednotimo po kategorijah sporazumevalnih dejavnosti, lahko tudi njeno jezikovno vedênje opišemo na osnovi vidikov sporazumevalne jezikovne zmožnosti, o katerih lahko sklepamo iz konkretnega vedênja. Shema v preglednici 3 je bila izdelana za ocenjevanje govornega vedênja. V njej je podatek na različnih kvalitativnih vidikih jezikovne rabe.

3.4 Ponazoritveni opisniki

Tri preglednice, s katerimi uvajamo skupne referenčne ravni (preglednice 1, 2 in 3), so povzete iz banke »ponazoritvenih opisnikov«, ki jih je za SEJO razvila in validirala skupina švicarskih strokovnjakov v projektu, opisanem v prilogi B. Ti opisi so bili matematično lestvičeni na posamezne ravni na osnovi analize, kako so jih ocenjevalci uporabili pri ocenjevanju znanja velikega števila učencev.

Za lažjo uporabo so lestvice opisnikov pripravljene tako, da tečejo vzporedno z relevantnimi kategorijami opisne sheme v četrtem in petem poglavju. Opisniki pokrivajo naslednje tri metakategorije v opisni shemi.

Sporazumevalne dejavnosti

Opisniki tipa »zna« so na voljo za sprejemanje, interakcijo in tvorjenje. Opisniki niso predvideni za prav vse podkategorije na vsaki ravni, saj nekaterih dejavnosti učenec ne more izvajati, dokler ne doseže določene ravni znanja, spet druge pa niso več cilj učnih dejavnosti na višjih ravneh.

Strategije

Opisniki tipa »zna« so na voljo za nekatere izmed strategij, ki se uporabljajo pri izvajanju sporazumevalnih dejavnosti. Strategije pojmuje kot nekakšno vez med učenčevimi razpoložljivimi viri (zmožnostmi) in tistim, kar z njimi lahko naredi (sporazumevalne dejavnosti). V delih četrtega poglavja, ki govorijo o interakcijskih in tvorbnih strategijah, so opisana načela a) načrtovanja dejanja, b) usklajevanja razpoložljivih virov in kompenziranja primanjkljajev med izvedbo ter c) nadzorovanja rezultatov in popravljanja, kadar je to potrebno.

Preglednica 2: Skupne referenčne ravni: shema za samoocenjevanje⁶

		A1	A2	B1
RAZUMEVANJE	Slušno razumevanje	Pri počasnem in razločnem govorjenju razumem posamezne pogosto rabljene besede in najosnovnejše besedne zveze, ki se nanašajo name, na mojo družino in neposredno življenjsko okolje.	Razumem besedne zveze in pogosto besedišče, ki se nanašajo na najbolj temeljne stvari (na primer najosnovnejši osebni in družinski podatki, nakupovanje, neposredno življenjsko okolje, zaposlitev). Lahko ujamem glavno misel kratkih, jasno oblikovanih sporočil in obvestil.	Pri razločnem govorjenju v standardnem jeziku razumem glavne točke, kadar gre za znane stvari, s katerimi se redno srečujem na delu, v šoli, prostem času itn. Če je govorjenje razmeroma počasno in razločno, razumem tudi glavne misli mnogih radijskih in televizijskih oddaj, ki se ukvarjajo s sodobnimi problemi in temami, ki me osebno ali poklicno zanimajo.
	Bralno razumevanje	Razumem posamezna pogosto rabljena poimenovanja, besede in preproste stavke, na primer v obvestilih, na plakatih in v katalogih.	Lahko berem zelo kratka, preprosta, vsakdanja besedila, kot so oglasi, prospekti, jedilniki in urniki. V njih znam poiskati natančno določen, predvidljiv podatek. Razumem kratka in preprosta osebna pisma.	Razumem besedila, katerih jezik je pretežno vsakdanji ali povezan z mojim delom. Razumem opise dogodkov, občutij in želja v osebnih pismih.
GOVORJENJE	Govorno sporazumevanje	Lahko se preprosto sporazumem, če je sogovornik pripravljen svoje izjave ponoviti počasneje ali jih pojasniti in če mi je pripravljen pomagati pri izražanju misli. Znam postavljati vprašanja, ki se nanašajo na trenutne potrebe ali splošne teme, in odgovarjati nanje.	Lahko se sporazumem v preprostih situacijah, kadar gre za neposredno izmenjavo informacij o splošnih vsakodnevnih stvareh. Znajdem se v krajših družabnih pogovorih, čeprav po navadi ne razumem dovolj, da bi se lahko samostojno pogovarjal.	Znajdem se v večini situacij, ki se pogosto pojavljajo na potovanju po območju, kjer se ta jezik govori. Lahko se tudi nepripravljen vključim v pogovor, povezan s splošnimi temami, temami, ki me osebno zanimajo, ali takimi, ki zadevajo vsakdanje življenje (na primer družino, hobije, delo, potovanja in aktualne dogodke).
	Govorno sporočanje	Uporabljam znam preproste besedne zveze in stavke, s katerimi lahko opišem, kje živim, in ljudi, ki jih poznam.	Uporabim znam vrsto besednih zvez in stavkov, s katerimi lahko na preprost način opišem svojo družino in druge ljudi, življenjske razmere ali svojo izobraževalno pot, predstavim svojo trenutno ali prejšnjo zaposlitev.	Povezovati znam preproste stavke, s katerimi lahko opišem svoje izkušnje in dogodke, sanje, želje in ambicije. Na kratko znam razložiti svoje poglede in načrte. Lahko pripovedujem zgodbo ali obnovim vsebino knjige oziroma filma in opišem svoje odzive.
PISANJE	Pisno sporočanje	Pisati znam kratka, preprosta sporočila na razglednice, na primer s počitniškimi pozdravi. Izpolnjevati znam obrazce, ki zahtevajo osebne podatke, na primer vnesti ime, državljanstvo in naslov na hotelski obrazec.	Sestavljam znam kratka, preprosta obvestila in sporočila, ki se nanašajo na trenutne potrebe. Pisati znam zelo preprosta osebna pisma, na primer se komu za kaj zahvaliti.	Pisati znam preprosta, sklenjena besedila v zvezi s splošnimi temami ali temami s področja osebnega zanimanja. Pisati znam osebna pisma in v njih opisati izkušnje in vtise.

6 Op. prev.: Za slovenski prevod listovnika gl. tudi Puklavec idr. 2006 ter Skela in Holc 2006.

B2	C1	C2
<p>Razumem daljše govorjenje in predavanja in lahko sledim celo bolj zahtevnim pogovorom, pod pogojem, da je tema dovolj splošna. Razumem večino televizijskih poročil in oddaj o aktualnih zadevah. Razumem večino filmov v standardnem jeziku.</p>	<p>Razumem daljše govorjenje, četudi ni natančno razčlenjeno in razmerja niso izražena jasno, temveč so samo nakazana. Brez posebnega napora razumem televizijske oddaje in filme.</p>	<p>Nimam težav pri razumevanju jezika, govornega v živo ali posredovanega preko medijev, četudi je tempo govorjenja hiter. Potrebujem zgolj nekaj časa, da se privadim na način govora.</p>
<p>Berem in razumem članke in poročila, v katerih pisci zastopajo določena stališča ali poglede. Razumem sodobno književno prozo.</p>	<p>Razumem dolga zahtevna besedila z veliko podatki, pa tudi književna besedila, ter zaznavam slogovno razliko. Razumem strokovne članke in daljša tehnična navodila, četudi se ne nanašajo na moje strokovno področje.</p>	<p>Z lahkoto berem vse vrste zapisanih besedil, tudi ko gre za abstraktna, po jeziku in zgradbi zahtevna besedila, na primer priročnike, strokovne članke in književna dela.</p>
<p>Lahko se izražam precej tekoče in spontano, tako da se brez večjih težav sporazumevam z domačimi govorniki. Lahko se vključim v razprave o splošnih temah in z utemeljitvami zagovarjam svoje stališče.</p>	<p>Lahko se izražam tekoče in naravno, ne da bi pri tem preveč očitno iskal primerne izraze. Jezik znam uporabljati učinkovito in prilagodljivo tako v družabne kot poklicne ali učne namene. Znam natančno izražati svoje misli in poglede ter svoj govorni prispevek spretno povezovati s prispevki drugih.</p>	<p>Z lahkoto sodelujem v vsakem pogovoru in razpravi. Dobro poznam pogovorni jezik in stalne besedne zveze. Govorim tekoče in znam natančno izraziti tudi drobne pomenske odtenke. Če pri sporazumevanju naletim na kakšno težavo, jo znam spretno zaobiti in preoblikovati težavno mesto tako, da sogovorniki tega skorajda ne opazijo.</p>
<p>Jasno in natančno znam opisati mnogo stvari s področij, ki me zanimajo. Razložiti znam svoj pogled na določen problem in podati prednosti in pomanjkljivosti različnih možnosti.</p>	<p>Jasno in podrobno znam opisati kompleksne vsebine, pri tem znam smiselno povezati tematske točke, razviti in poudariti posamezne vidike in napraviti ustrezen zaključek.</p>	<p>Jasno in tekoče znam opisovati ali utemeljevati na način, ki ustreza kontekstu. Svojo predstavitev znam učinkovito in logično oblikovati, tako da poslušalec glavne poudarke lahko opazi in si jih zapomni.</p>
<p>Pisati znam jasna in natančna besedila v zvezi s številnimi temami in vprašanji, ki me zanimajo. Pisati znam eseje ali poročila, v katerih moram podati informacije ali zagovarjati oziroma zavračati določena stališča. Pisati znam pisma, v katerih moram poudariti pomen določenih dogodkov in izkušenj.</p>	<p>Tvoriti znam jasna, dobro oblikovana besedila in obširneje izraziti svoja stališča. V pismih, esejih ali poročilih znam natančno razložiti zahtevne vsebine in pri tem primerno poudariti tista dejstva, ki se mi zdijo najpomembnejša. Izbrati znam slog pisanja, primeren bralcu, ki mu je besedilo namenjeno.</p>	<p>Tvoriti znam jasna, tekoča, slogovno primerna besedila. Sestaviti znam zahtevna pisma, poročila in članke v zvezi z zahtevnimi vsebinami, ki morajo imeti logično zgradbo in bralca voditi tako, da dojamem pomembne točke. Pisati znam povzetke in kritike strokovnih in književnih del.</p>

Preglednica 3: Skupne referenčne ravni: kvalitativni vidiki govorne rabe jezika

	OBSEG	PRAVILNOST	TEKOČNOST
C2	Zelo je prožen pri preoblikovanju misli v različne jezikovne oblike, da natančno izrazi drobne pomenske odtenke, poudarke ali razlike in da se izogne dvoumnosti. Dobro obvlada stalne besedne zveze in pogovorne izraze.	Dosledno nadzoruje slovnično ustreznost kompleksne rabe jezika, tudi takrat, ko njegovo pozornost zaposlujejo druge stvari (na primer načrtovanje nadaljevanja, nadzorovanje odzivanja drugih oseb).	Izraža se spontano, obširno, naravno in tekoče. Možnim težavam se izogiba ali jih obide tako spretno, da sogovorec tega skoraj ne opazi.
C1	Ima širok razpon jezika, kar mu omogoča, da izbira ubeseditve, s katerimi se jasno izraža v ustreznem slogu o širokem razponu splošnih, akademskih, poklicnih ali prostočasnih tem, ne da bi se moral omejevat pri tem, kar želi povedati.	Dosledno vzdržuje visoko stopnjo slovnične pravilnosti. Napake so redke in težko opazne. Če že naredi napako, jo največkrat tudi popravi.	Izraža se tekoče in spontano, skoraj brez napora. Sicer naravno, tekoče govorjenje se zatika samo pri pojmovno zahtevnih vsebinah.
B2+			
B2	Obseg njegovega jezika zadošča, da oblikuje jasne opise, izraža stališča do večine splošnih tem brez veliko opaznega iskanja besed in z uporabo nekaterih kompleksnih stavčnih struktur.	Slovnico obvlada precej dobro. Ne dela napak, ki bi povzročile nesporzume, in jih večino lahko sam popravi.	Dlje časa lahko govori v precej enakomernem tempu, lahko pa okleva, ko išče ustrezne vzorce in izraze. V njegovem govoru je malo opaznih dolgih premorov.
B1+			
B1	Jezik obvlada toliko, da se sporazume. Obseg besedišča zadošča, da z nekaj oklevanja in posrednega opisovanja oblikuje sporočila o temah, kot so družina, hobiji in interesi, delo, potovanje in aktualni dogodki.	Razmeroma pravilno uporablja določen nabor pogosto rabljenih izrazov in vzorcev, povezanih z bolj predvidljivimi situacijami.	Sporazumeva se lahko razumljivo, vendar so zelo opazni premori, ko načrtuje slovnične in besedne izbire in ko se zelo očitno popravlja, zlasti pri daljšem prostem govorjenju.
A2+			
A2	Uporablja preproste stavčne strukture z naučenimi frazami, skupinami nekaj besed in vzorci, da se sporazume o omejeni vsebini v preprostih vsakodnevnih situacijah.	Nekatere preproste strukture uporablja pravilno, vendar še vedno sistematično dela osnovne napake.	Razumljivo se lahko izraža z zelo kratkimi izjavami, v katerih pa so zelo očitni premori, napačni začetki in preoblikovanja.
A1	Obvlada zgolj osnovni nabor besed in preprostih fraz, povezanih z osebnimi podatki in določenimi konkretnimi situacijami.	Zgolj omejeno obvladuje nekaj preprostih slovničnih struktur in stavčnih vzorcev, ki si jih je zapomnil.	Obvlada zelo kratke, nepovezane, predvsem vnaprej naučene izjave, z veliko premori, ko išče izraze, poskuša izgovoriti manj znane besede ali odpraviti nesporzume.

INTERAKCIJA	KOHERENTNOST
<p>Interakcijo obvladuje spretno in z lahkoto. Zaznava in brez vidnih težav uporablja nejezikovne in intonacijske sporočilne signale. V pogovor se vključuje z ustreznim prevzemanjem vloge govorca, navezovanjem svojega govornega prispevka na prispevke drugih, aluzijami itn.</p>	<p>Tvori koherenten in koheziven diskurz. V polnem obsegu in ustrezno uporablja različne načine organizacije diskurza, širok nabor različnih povezovalcev in druga kohezivna sredstva.</p>
<p>Svoje prispevke v pogovoru zna uvesti z ustrežno frazo iz naučenega nabora diskurzivnih funkcij, da si zagotovi vlogo govorca ali jo obdrži in da svoje prispevke spretno naveže na prispevke drugih govorcev.</p>	<p>Izraža se jasno, tekoče, dobro strukturirano. Nadzorovano uporablja različne načine organizacije diskurza, povezovalce in kohezivna sredstva.</p>
<p>Zna začeti pogovor, prevzeti vlogo govorca, ko je to primerno, in zaključiti pogovor, ko se mu zdi potrebno, vendar pa tega ne izvede vedno najbolj spretno. Pomaga, da pogovor teče po znanem postopku, tako da potrjuje razumevanje, vabi sogovorce k sodelovanju itn.</p>	<p>Izjave povezuje v jasen, koherenten diskurz s pomočjo omejenega števila kohezivnih sredstev, vendar pri daljšem govorjenju včasih še vedno dela nepovezane preskoke.</p>
<p>Zna začeti, vzdrževati in zaključiti preprost pogovor o vsakodnevnih temah ali temah, ki ga zanimajo. Lahko ponovi del tistega, kar je rekel sogovorec, in tako potrdi, da se razumeta.</p>	<p>Niz preprostih ločenih krajših prvin zna združiti v povezano linearno zaporedje.</p>
<p>Odgovoriti zna na vprašanja in se odzvati na preproste trditve. Zna pokazati, ali sledi sogovorčevim besedam, vendar redko razume dovolj, da bi pogovor usmerjal po svoji volji.</p>	<p>Skupine besed zna povezati s preprostimi povezovalci, kot so »in«, »ampak« in »ker«.</p>
<p>Zna vprašati in odgovoriti na vprašanja o sebi. Preprosto se sporazumeva, vendar sporazumevanje v celoti temelji na ponavljanju, preoblikovanju znanega in popravljanju.</p>	<p>Besede ali skupine besed zna povezati z zelo osnovnimi linearnimi povezovalci, kot sta »in« ali »potem«.</p>

Sporazumevalne jezikovne zmožnosti

Na voljo so lestvičeni opisniki za vidike jezikovne in pragmatične zmožnosti in za sociolingvistično zmožnost. Zdi se, da nekaterih vidikov zmožnosti ni mogoče zajeti v definicije na vseh ravneh; upoštevali smo samo tiste vidike, ki so se pokazali za smiselne.

Zaradi preglednosti morajo opisniki ostati holistični. Podrobni sezname mikrofunkcij, slovničnih oblik in besedišča so predstavljeni pri jezikovnih specifikacijah za posamezne jezike (na primer *Raven sporazumevalnega praga* 1990). Analiza funkcij, pojmov, slovnic in besedišča, ki so potrebni za izvajanje sporazumevalnih opravil, opisanih v lestvicah, bi bila lahko vključena v nove nize jezikovnih specifikacij. Na podoben način bi lahko navedli tudi splošne zmožnosti, implicirane v takem modulu (na primer védenje o svetu, spoznavne spretnosti itn.).

Za opisnike, ki so urejeni vzporedno z vsebino četrtega in petega poglavja, je značilno naslednje:

- Pri njihovem oblikovanju smo črpali iz izkušenj številnih ustanov in delovnih skupin, ki se ukvarjajo z opredeljevanjem ravni jezikovnega znanja.
- Nastajali so vzporedno in v povezavi z modelom, predstavljenim v četrtem in petem poglavju, ob interakciji med (a) teoretičnim delom skupine avtorjev, (b) analizo obstoječih lestvic jezikovnega znanja in (c) praktičnimi delavnicami z učitelji. Čeprav izdelani niz opisnikov ne pokriva v celoti kategorij, predstavljenih v četrtem in petem poglavju, vseeno nakazuje, kakšen bi lahko bil niz, s katerim bi to dosegli.
- Prilagojeni so nizu skupnih referenčnih ravni: A1 (vstopna raven), A2 (vmesna raven), B1 (raven sporazumevalnega praga), B2 (višja raven), C1 (raven učinkovitosti) in C2 (raven mojstrstva).
- Izpolnjujejo merila za učinkovite opisnike (priloga A), saj so vsi kratki, jasni in transparentni, trditve so pozitivne, opisujejo nekaj določnega in so samostojni in neodvisni – njihova interpretacija ni vezana na oblikovanje drugih opisnikov.
- Dobili so pozitivno oceno skupin učiteljev, tako domačih kot tujih govorcev, iz različnih izobraževalnih okolij, z zelo različnimi profili jezikovne izobrazbe in pedagoškimi izkušnjami. Učitelji so jih ocenili kot transparentne, koristne in relevantne. Zdi se, da razumejo niz opisnikov, ki se je izoblikoval iz začetnega nabora nekaj tisoč zgledov prav na temelju dela z njimi v vrsti delavnic.
- So relevantni za opisovanje dejanskih dosežkov učencev v nižjem in višjem srednjem izobraževanju, poklicnem izobraževanju in izobraževanju odraslih in zato lahko predstavljajo dosegljive cilje.
- (Z navedenimi izjemami) so »objektivno umerjeni« na skupno lestvico. To pomeni, da je mesto na lestvici pri veliki večini opisnikov rezultat tega, kako so njihovo ocenjevanje dosežkov interpretirali uporabniki (učenci, če gre za samoocenjevanje), in ne le rezultat mnenja avtorjev.
- Tvorijo banko kriterijskih trditev o kontinuumu znanja tujih jezikov, ki jo je mogoče prožno uporabljati za izdelavo sistema kriterijskega ocenjevanja. Uskladiti jih je mogoče z obstoječimi lokalnimi sistemi ocenjevanja, izpopolniti na osnovi lokalnih izkušenj in/ali uporabiti za pripravo novih nizov ciljev.

Niz opisnikov sicer res ne pokriva vsega in je bil ulestvičen v enem (čeprav večjezičnem in večsektorskem) kontekstu institucionaliziranega učenja tujih jezikov, vendar pa je prožen in koherenten.

- **Prožen.** Isti niz opisnikov je mogoče urediti – kot tukaj – v niz širokih »konvencionalnih ravni«, kot so bile opredeljene na simpoziju v Rüşchlikonu in uporabljene tako v projektu Evropske komisije DIALANG (gl. priložo C) kot v projektu ALTE (gl. priložo D). Predstavimo pa jih lahko tudi kot ožje »pedagoške ravni«.
- **Koherenten** glede vsebine. Pokazalo se je, da imajo podobne ali enake prvine, vključene v različne opisnike, zelo podobne lestvične vrednosti. Te lestvične vrednosti tudi v veliki meri potrjujejo namere avtorjev tistih lestvic jezikovnega znanja, ki so bile uporabljene kot viri. Zdi se tudi, da so v koherentnem odnosu do specifikacij Sveta Evrope in do ravni, ki jih predlagata DIALANG in ALTE.

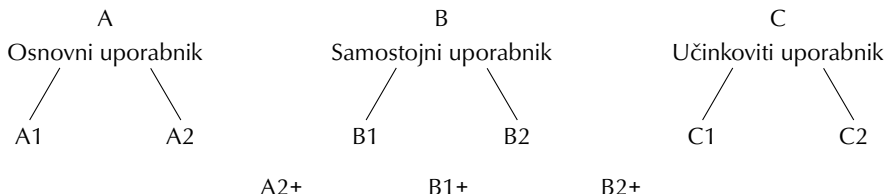
3.5 Prožnost razvejane ureditve ravni

Raven A1 (*vstopna raven*) je verjetno najnižja »raven« tvorbnega jezikovnega znanja, ki jo je mogoče prepoznati. Preden pa učenci pridejo do te stopnje, lahko obstaja vrsta specifičnih opravil, ki jih lahko učinkovito izvajajo s svojim zelo omejenim jezikovnim znanjem in ki so relevantna za njihove potrebe. Anketa, ki jo je v letih 1994–1995 izvedel Švicarski nacionalni znanstvenoraziskovalni svet v okviru projekta za pripravo seznama in lestvic ponazoritvenih opisnikov, je razkrila sloje jezikovne rabe, omejene na izvajanje nekaterih posamičnih opravil, ki bi jih lahko uvrstili nižje od ravni A1. V nekaterih kontekstih, na primer pri učenju v zgodnjem otroštvu, bi bilo ustrezno razdelati tudi take »mejnike«. Naslednji opisniki se nanašajo na preprosta, splošna opravila, na lestvici umeščena nižje od ravni A1, ki pa so lahko koristni cilji za začetnike:

- opravi lahko preproste nakupe, pri katerih jezikovno poimenovanje podpre s kazanjem ali drugo gesto;
- zna povedati dan, uro in datum ali vprašati po njih;
- zna uporabiti nekaj osnovnih pozdravov;
- zna reči da, ne, oprostite, prosim, hvala;
- nezahtevne obrazce zna izpolniti z osebnimi podatki – imenom in priimkom, naslovom, državljanstvom, zakonskim stanom;
- zna napisati kratko in preprosto sporočilo na razglednico.

Ti opisniki se nanašajo na opravila turistične narave v »resničnem življenju«. V kontekstu šolskega učenja si lahko predstavljamo poseben seznam »pedagoških opravil«, ki bo vključeval tudi domišljajske rabe jezika, zlasti v osnovni šoli.

Drugič, švicarski empirični rezultati kažejo, da bi bila ustrezna lestvica z devetimi koherentnimi ravnmi bolj ali manj enakih velikosti (gl. sliko 2). Ta lestvica ima dodatne ravni med A2 (*vmesna raven*) in B1 (*raven sporazumevalnega praga*), med B1 (*raven sporazumevalnega praga*) in B2 (*višja raven*) ter med B2 (*višja raven*) in C1 (*raven učinkovitosti*). Morebitni obstoj teh ožjih ravni je morda zanimiv v kontekstih *učenja*, vendar jih je mogoče navezati na širše ravni, ki se konvencionalno uporabljajo v kontekstih *preverjanja znanja*.

Pri ponazoritvenih opisnikih razlikujemo med »kriterijskimi ravnmi« (na primer A2 ali A2.1) in »dodatnimi ravnmi« (na primer A2+ ali A2.2). Dodatne so od kriterijskih ločene z vodoravno črto, kot je v spodnjem zgledu za splošno slušno razumevanje.

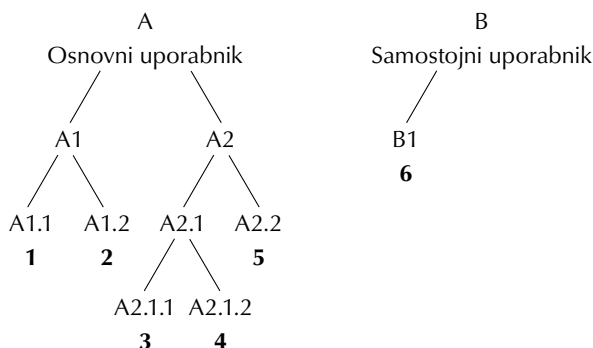
Preglednica 4: Ravni A2.1 in A2.2 (A2+): *slušno razumevanje*

A2	Če je govor jasen, počasen in razločen, razume dovolj, da zadovolji konkretne potrebe.
	Če je govor jasen, počasen in razločen, razume besedne zveze in izraze, ki so povezani z njegovimi neposrednimi potrebami (npr. zelo osnovni osebni podatki in podatki o družini, nakupovanje, neposredno okolje, zaposlitev).

Določitev meje med dvema ravnema je vedno subjektivna; nekatere ustanove dajejo prednost širšim ravnem, druge ožjim. Prednost razvejane ureditve je v tem, da lahko različni uporabniki »cepijo« skupni niz ravni in/ali opisnikov na praktične lokalne ravni, ki bodo ustrezale lokalnim potrebam, vendar bodo še vedno povezane s skupnim sistemom. Oštevilčenje omogoča nadaljnje deljenje, pri katerem ne izgubimo pregleda nad povezavo z glavnimi cilji. V tako prožno razvejani shemi, kot jo predlagamo, lahko ustanove uvajajo zase relevantne veje, kolikor podrobno se jim zdi potrebno za to, da ravni, ki jih uporabljajo v svojem sistemu, umestijo v skupni okvir.

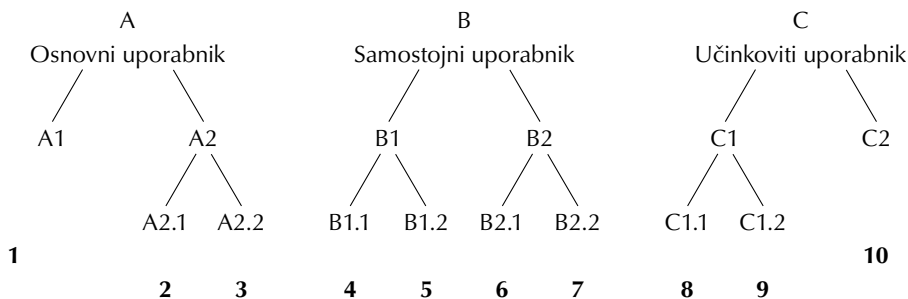
Zgled 1:

V okviru osnovnošolskega do nižjesrednješolskega sistema ali v sistemu tečajev za odrasle, kjer se kaže potreba po predstavitvi napredovanja na nižjih ravneh, lahko razdelamo drevo osnovnega uporabnika z morda šestimi mejniki z natančnejšim razlikovanjem na ravni A2 (vmesna raven), kamor bi sodilo veliko število učencev.

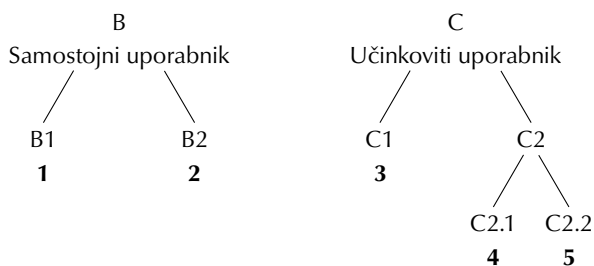

Zgled 2:

V okolju za učenje jezika, ki se govori na tistem območju, bo morda koristno razviti vejo samostojnega uporabnika in ji dodati še en sloj z delitvijo ravni v sredini lestvice:

Zgled 3:

Okvire za spodbujanje jezikovnih spretnosti na višjih ravneh za poklicne potrebe bi verjetno dopolnili z nadaljnjo delitvijo veje učinkovitega uporabnika:

3.6 Koherentnost vsebine v skupnih referenčnih ravneh

Sestavni del priprave novih nizov jezikovnih specifikacij bi lahko bila tudi analiza funkcij, pojmov, slovnice in besedišča, potrebnih za izvajanje sporazumevalnih opravil, opisanih v lestvicah.

- **Raven A1 (vstopna raven)** – velja za najnižjo raven tvorbene rabe jezika, za točko, na kateri je učenec sposoben *preproste interakcije*: zastavlja preprosta vprašanja o sebi, o kraju, kjer živi, ljudeh, ki jih pozna, in stvareh, ki jih ima, in odgovarja nanje, tvori preproste izjave v zvezi z vsakdanjimi potrebami ali o zelo znanih temah in se odziva nanje, nima pa še naučenega, leksikalno organiziranega nabora izrazov, vezanih na specifične situacije.
- **Raven A2** ustreza specifikaciji **vmesne ravni**. Na to raven se uvršča večina opisnikov, ki zadevajo družbene funkcije, kot so *uporablja preproste vsakdanje vljudne oblike pozdrava in odgovora; pozdravi ljudi, jih vpraša, kako se imajo, in se odzove na novice; obvlada zelo kratke družabne pogovore; odgovarja na vprašanja o tem, kaj počne v službi in prostem času, in sprašuje o tem; sogovornika povabi ali odgovori na povabilo; se pogovarja o tem, kaj storiti ali kam iti, in se dogovori za srečanje; kaj ponudi, sprejme*

ponudbo. Tudi na tej ravni so opisniki za gibanje in potovanje: poenostavljena okleščena različica celotnega niza opisov transakcij na »ravni sporazumevalnega praga« za odrasle, ki živijo v tujini, na primer: zna izvesti preproste transakcije v trgovinah, na pošti ali v banki; zna pridobiti preproste informacije o potovanju; zna uporabljati javni prevoz: avtobuse, vlake in taksije, zna prositi za osnovne informacije, zna vprašati ali dajati napotke za pot, zna kupiti vozovnice; zna povprašati po vsakodnevnih dobrinah in storitvah ter jih ponuditi.

- Naslednji sloj je **močna vmesna raven (A2+)**. Tu izstopa dejavnejše sodelovanje v pogovoru ob določeni pomoči in z nekaterimi omejitvami, na primer: *zna začeti, vzdrževati in zaključiti preproste, omejene neposredne pogovore; razume dovolj, da brez pretiranega truda zmore preproste rutinske izmenjave; izraža se razumljivo in je sposoben izmenjavati misli in informacije o znanih temah v predvidljivih vsakodnevnih situacijah, pod pogojem, da mu sogovorec po potrebi pomaga; uspešno se sporazumeva o osnovnih temah, če lahko prosi za pomoč pri izražanju tistega, kar želi; znajde se v vsakodnevnih situacijah s predvidljivo vsebino, čeprav največkrat sporočilo ni brez pomanjkljivosti in išče ustrezne besede; v strukturiranih situacijah se ob manjši pomoči pogovarja brez posebnih težav, v odprtih razpravah pa je njegovo sodelovanje precej omejeno; poleg tega pa še bistveno večja sposobnost monološkega izražanja, na primer: s preprostimi besedami pove, kako se počuti; zna precej povedati o vsakodnevnih značilnostih svojega okolja, na primer ljudi, krajev, delovnih ali študijskih izkušenj; zna opisati pretekle dejavnosti in doživetja; zna opisati navade in vsakodnevna opravila; zna opisati načrte in dogovore; zna razložiti, kaj mu pri nečem je ali ni všeč; zna na kratko opisati bistvene značilnosti dogodkov ali dejavnosti; zna opisati domače živali in svojo lastnino; s preprostim opisnim jezikom zna tvoriti kratke izjave o stvareh ali svoji lastnini in jih primerjati.*
- **Raven B1** ustreza specifikacijam **sporazumevalnega praga** za obiskovalca v tuji državi, najbolje pa jo opišeta dve značilnosti. Prva je sposobnost sodelovanja v pogovoru in učinkovitega sporočanja v širokem razponu kontekstov, na primer: *v glavnem sledi bistvenim točkam širše razprave okoli sebe, pod pogojem, da udeleženci govorijo razločno in v standardnem jeziku; v neformalnih pogovorih s prijatelji izraža ali sprašuje po osebnih stališčih in mnenjih; zna razumljivo izraziti bistvo tistega, kar želi povedati; prožno uporablja širok razpon preprostega jezika, da izrazi večji del tistega, kar želi; sodeluje v pogovoru ali razpravi, vendar mu je včasih težko slediti, ko poskuša natančno povedati tisto, kar želi; lahko dalj časa govori razumljivo, čeprav so zelo očitni premori za slovnično in leksikalno načrtovanje ter popravljanje, zlasti pri daljšem spontanem govorjenju. Druga značilnost je sposobnost uporabnika jezika, da je prožen pri reševanju težav v vsakodnevnem življenju, na primer: *znajde se v manj pogostih situacijah v javnih prevoznih sredstvih; obvlada večino situacij, ki lahko nastopijo pri urejanju potovanj preko turistične agencije ali med samim potovanjem; sposoben se je nepripravljen vključiti v pogovore o znanih temah; zna izraziti pritožbo; prevzema določeno pobudo, na primer v razgovoru za službo ali pri posvetovanju (na primer načne novo temo), sicer pa je zelo odvisen od sogovorca; zna prositi sogovorca za pojasnilo ali podrobnejšo razlago, kaj je povedal.**

- Naslednja bi lahko bila **močna raven sporazumevalnega praga** (B1+). Ostajata isti temeljni značilnosti, dodana pa jima je vrsta opisnikov, ki pokrivajo izmenjavanje večjih količin informacij, na primer: *sprejema sporočila, ki vsebujejo poizvedbe ali pojasnjevanje težav; nudi konkretne informacije, ki jih želi izpraševalec (na primer: zdravniku zna opisati simptome), vendar le omejeno natančno; zna razložiti, zakaj je v nečem težava; zna povzeti krajšo zgodbo, članek, predavanje, razpravo, intervju ali dokumentarec, povedati svoje mnenje o tem in odgovarjati na vprašanja o podrobnostih; sposoben je izvesti pripravljen intervju, preverjati in potrjevati informacije, čeprav mora sogovornika občasno prositi, da ponovi svoje besede, če je odgovor hiter ali daljši; zna opisati, kako je treba nekaj storiti, dati podrobne napotke; sposoben je precej samozavestno sodelovati v izmenjavanju nakopičenih stvarnih informacij o znanih rutinskih in nerutinskih zadevah s svojega področja.*
- **Raven B2 (višja raven)** je nova raven, ravno toliko nad B1 (sporazumevalni prag) kot je A2 (vmesna) pod njo. Ustrezala naj bi dokumentu *Vantage* (slov. *Razgledišče*). Prisposoda želi povedati, da je učenec počasi, a vztrajno opravil pot preko srednje planote in je zdaj prišel do neke točke, s katere so stvari videti drugačne, njegov zorni kot se spremeni, okoli sebe lahko pogleda na nov način. To pojmovanje se v precejšnji meri odraža v opisnikih, umeščenih na to raven, saj so izrazito drugačni od predhodne vsebine. Tako je na nižjem koncu te ravni poudarek na učinkovitem argumentiranju: *zna utemeljiti in podkrepiti svoja mnenja v razpravi z relevantnimi razlagami, argumenti in komentarji; zna razložiti svoj pogled na pomembno temo s predstavitvijo prednosti in pomanjkljivosti različnih možnosti; zna sestaviti niz preišljenih argumentov; zna razviti argumentacijo z navajanjem razlogov za ali proti določenemu stališču; zna razložiti težavo in sogovorncu v pogajanju jasno povedati, da mora v nekaterih stvareh popustiti; zna ugibati o vzrokih, posledicah, hipotetičnih situacijah; zna aktivno sodelovati v neformalnih razpravah v znanih kontekstih, komentirati, jasno povedati svoje mnenje, ovrednotiti alternativne predloge in oblikovati predpostavke ali se odzivati nanje.* Druga značilnost, ki velja za celotno lestvico, pa sta dva nova poudarka. Prva je sposobnost uveljavljanja v družabnem diskurzu, na primer: *zna se pogovarjati naravno, tekoče in učinkovito; celo v hrupnem okolju podrobno razume, kar mu sogovorec razločno pove v standardnem jeziku; začne pogovor, v ustreznih trenutkih prevzema vlogo govornika in pogovor zaključi, ko se mu to zdi potrebno, čeprav morda ne vedno spretno; uporablja ustaljene fraze (na primer: *To je pa težko vprašanje.*), s katerimi pridobi čas in obdrži vlogo govornika, ko v mislih sestavlja, kaj bo povedal; pogovarja se tekoče in spontano, zato je običajna interakcija z domačimi govorniki mogoča brez posebnega napora zanj ali sogovornika; zna se prilagoditi običajnim spremembam v poteku, slogu ali poudarkih pogovora; vzdržuje odnose z domačimi govorniki, ne da bi jih nenamerno zabaval ali spravil v slabo voljo in ne da bi se morali ob njem vesti drugače kot v stikih z domačim govornikom.* Drugi nov poudarek je nova stopnja jezikovnega zavedanja: *popravi napake, če so privedle do nesporazuma; v glavi ima seznam »najljubših napak« in zavestno nadzoruje svoj govor, da se jim izogne; večinoma popravi spodrslejaje in napake, če se jih zaveda; načrtuje, kaj mora povedati in kako bo to povedal, pri tem pa tudi upošteva, kakšen učinek bo imelo povedano na sogovornika. Če seštejemo vse našteteto, verjetno res lahko govorimo o novem pragu, ki ga mora prestopiti učenec.*

- Na naslednji, **močni višji ravni** (B2+) se poudarek na argumentaciji, učinkovitem družabnem diskurzu in jezikovnem zavedanju, ki se je pojavil na prejšnji ravni, nadaljuje. Toda zdaj lahko poudarek na argumentaciji in družabnem diskurzu interpretiramo tudi kot nov poudarek na diskurzivnih spretnostih. Ta nova stopnja diskurzivne zmožnosti se kaže v sposobnosti usmerjanja pogovora (sodelovalne strategije): *izraža mnenje o izjavah sogovorcev in nanje navezuje svoje ter tako prispeva k razvijanju razprave; svoj govorni prispevek spretno naveže na prispevke drugih*. Vidna je tudi v koherentnosti in kohezivnosti diskurza: *uporablja omejeno število kohezivnih sredstev, tako da izjave sestavlja v jasen, povezan diskurz; učinkovito uporablja različne povezovalne besede, da jasno pokaže odnose med idejami; sistematično razvija argument in pri tem ustrezno poudarja pomembne točke ter ga podpira z ustreznimi podrobnostmi*. In končno, na tej ravni so zgoščeni opisniki, ki se nanašajo na pogajanje: *zna utemeljiti zahtevek za kompenzacijo, s prepričevalnim jezikom in preprostimi argumenti terja zadoščanje; jasno pove, koliko je pripravljen popustiti*.
- **Raven C1** je dobila ime **raven učinkovitosti**. Zanj je značilen dober dostop do širokega razpona jezikovnih sredstev, ki omogočajo tekoče, spontano sporazumevanje, kot ponazarjajo naslednji zgledi: *Zna se izražati tekoče in spontano, skoraj brez napora. Ima bogato besedišče, kar mu omogoča, da se vrzelim izogne s parafraziranjem. Le redko je opazno, da išče ustrezen izraz ali da uporablja strategijo izogibanja; tekoče izražanje se lahko zatakne samo ob pojmovno zahtevni temi*. Diskurzivne spretnosti, značilne za prejšnjo raven, so prisotne tudi na ravni C1, le da je zdaj poudarek na še bolj tekočem izražanju, na primer: *zna izbrati primerno frazo iz bogatega nabora diskurzivnih funkcij, s katerimi uvede svoje besede, da si zagotovi vlogo govorca ali da pridobi čas in obdrži položaj govorca v času, ko razmišlja; njegov govor je jasen, tekoč in dobro strukturiran, v njem je vidna nadzorovana raba organizacijskih vzorcev ter povezovalcev in kohezivnih sredstev*.
- **Raven C2** se sicer imenuje **raven mojstrstva**, vendar s tem ni mišljena jezikovna zmožnost, enakovredna ali približna zmožnosti domačega govorca. Označuje visoko stopnjo natančnosti, ustreznosti in lahkotnosti izražanja, kar je značilno za govor izjemno uspešnih učencev. Med opisniki, umeščenimi na to raven, so: *z uporabo zelo raznovrstnih modifikacijskih sredstev zna precej natančno izraziti drobne pomenske odtenke; dobro obvlada idiomatiko in pogovorne prvine in pozna konotativno raven pomena; ko naleti na težavo, se vrne in jo obide tako spretno, da sogovorec to komaj opazi*.

Skupne referenčne ravni lahko predstavimo in uporabljamo v vrsti različnih formatov in z različnimi stopnjami podrobnosti. Potrebne pa so trdne točke skupne reference, ki zagotavljajo transparentnost in koherentnost ter služijo kot pripomoček za nadaljnje načrtovanje in kot temelj za nadaljnje razvijanje sheme. Z oblikovanjem konkretnega ponazoritvenega niza opisnikov, skupaj z merili in metodologijo za nadaljnje razvijanje opisnikov, smo želeli pomagati tistim, ki odločajo o jezikovnem izobraževanju, da bodo lažje izdelali aplikacije, primerne za njihove kontekste.

3.7 Kako brati lestvice ponazoritvenih opisnikov

V SEJO je uporabljenih šest glavnih ravni, ki smo jih predstavili v tretjem poglavju: A1 (*vstopna raven*), A2 (*vmesna raven*), B1 (*raven sporazumevalnega praga*), B2 (*višja raven*), C1 (*raven učinkovitosti*) in C2 (*raven mojstrstva*). Ravni v srednjem delu lestvice – *vmesna raven*, *raven sporazumevalnega praga* in *višja raven* – imajo pogosto še podrazdelek, ki je v shemi razmejen s tanko vodoravno črto, kot smo že pojasnili. V takem primeru opisniki pod črto opredeljujejo raven znanja, ki je bistveno višja od kriterijske ravni, vendar še ne dosega meril za naslednjo raven. Osnova za to razlikovanje je empirično umerjanje. Kadar A2 (*vmesna raven*), B1 (*raven sporazumevalnega praga*) in B2 (*višja raven*) nimajo podrazdelkov, opisnik predstavlja kriterijsko raven. V teh primerih nobena opredelitev ni padla med dve kriterijski ravni.

Nekateri ljudje lestvico opisnikov raje berejo od najnižje ravni proti najvišji, drugi pa v obratni smeri. V našem besedilu so vse lestvice enotno predstavljene tako, da je raven C2 (*raven mojstrstva*) na vrhu, raven A1 (*vstopna raven*) pa spodaj.

Vsako raven moramo razumeti tako, da zajema tudi vse ravni pod seboj. Nekdo, ki je na ravni B1 (*raven sporazumevalnega praga*), naj bi zmožel tudi vse, kar je uvrščeno na raven A2 (*vmesna raven*), vendar bolje, kot predvidevajo opisniki na A2. To pomeni, da imajo navedbe dodatnih pogojev na ravni A2, na primer: *pod pogojem, da je govor jasen in počasen*, za nekoga, ki sodi na raven B1, manjšo težo ali pa sploh ne veljajo več.

Prav vse prvine ali vidiki nekega opisnika se ne ponavljajo vedno na naslednji ravni. To pomeni, da zapisi na vsaki ravni selektivno opisujejo tisto, kar velja za izstopajoče ali novo na tisti ravni. V njih se ne ponavljajo sistematično vse prvine, navedene na nižji ravni, z zgolj drobnimi spremembami v ubesedenju, ki bi kazale na povečano zahtevnost.

Prav tako vsaka raven ni opisana na vseh lestvicah. Če nekega področja na določeni ravni ni, iz tega težko karkoli sklepamo, saj se je to lahko zgodilo zaradi več razlogov:

- področje obstaja na tej ravni: nekateri opisniki so bili vključeni v raziskovalni projekt, vendar so bili izločeni v fazi nadzora kakovosti;
- področje verjetno obstaja na tej ravni: opisnike bi bilo mogoče oblikovati, vendar se to ni zgodilo;
- področje morda obstaja na tej ravni: toda opisnike bi bilo zelo težko ali celo nemogoče oblikovati;
- področje ne obstaja ali ni relevantno na tej ravni: tu torej ni mogoče nikakršno razločevanje.

Če želijo uporabniki Okvira izkoristiti banko opisnikov, bodo morali zavzeti stališče do vprašanja, kaj storiti z vrzeli v ponujenih opisnikih. Te vrzeli je mogoče zapolniti z dopolnjevanjem sistema v konkretnih kontekstih in/ali z združevanjem z gradivom iz uporabnikovega lastnega sistema. Po drugi strani pa lahko vrzeli – upravičeno – ostanejo. Morda konkretna kategorija ni relevantna v zgornjem ali spodnjem delu niza ravni. Vrzel v sredini lestvice pa lahko kaže na to, da ni mogoče brez težav opredeliti smiselne razlike.

3.8 Kako uporabljati lestvice opisnikov jezikovnega znanja

Skupne referenčne ravni, kot so ponazorjene v preglednicah 1, 2 in 3, predstavljajo verbalno lestvico jezikovnega znanja. Tehnična vprašanja, povezana z razvojem take lestvice, so opisana v prilogi A. V devetem poglavju, ki govori o ocenjevanju, so predstavljeni načini, kako lahko lestvico skupnih referenčnih ravni uporabimo kot pripomoček pri ocenjevanju jezikovnega znanja.

Pri razpravah o lestvicah jezikovnega znanja je zelo pomembno, da natančno opredelimo, kateremu namenu bodo služile, in da ustrezno uskladimo ubeseditev opisnikov lestvice s tem namenom.

V literaturi najdemo funkcijsko razlikovanje med tremi vrstami lestvic jezikovnega znanja: (a) usmerjene k uporabniku, (b) usmerjene k ocenjevalcu in (c) usmerjene k sestavljalcu testov (Alderson 1991). Do težav lahko pride, ko lestvico, ki je bila izdelana za eno funkcijo, uporabimo za neko drugo – če ne moremo pokazati, da je ubeseditev ustrezna.

a) K uporabniku usmerjene lestvice kažejo značilne ali verjetne oblike vedénja na katerikoli ravni. Opisniki največkrat govorijo o tem, **kaj učenec zna** oziroma lahko naredi, in so tudi na nižjih ravneh naravnani pozitivno:

Razume preprosto angleščino, kadar je govor počasen in skrben, in dojema bistvo v kratkih, jasnih, preprostih sporočilih in objavah.

Lestvica jezikovnega znanja za pridobitev potrdila Evrocentrov 1993: Poslušanje: Raven 2 (ang. Eurocentres Certificate Scale of Language Proficiency 1993: Listening: Level 2)⁷

Navedene pa so lahko tudi omejitve:

Sporazumeva se v preprostih in rutinskih opravilih in vsakdanjih situacijah. S pomočjo slovarja razume preprosta pisna sporočila, brez slovarja pa njihovo bistvo. Omejeno jezikovno znanje je pogosto vzrok, da v nevsakdanjih situacijah poskus sporazumevanja ne uspe ali da pride do nesporazuma.

Finska devetstopenjska lestvica jezikovnega znanja 1993: Raven 2

K uporabniku usmerjene lestvice so pogosto holistične in imajo za vsako raven samo en opisnik. Taka je tudi finska lestvica, iz katere je zgornji zgleđ. Tudi preglednica 1, s katero smo v tem poglavju predstavili skupne referenčne ravni, uporabniku ponuja holističen povzetek značilnega jezikovnega znanja na vsaki ravni. Uporabniška lestvica lahko poroča tudi o štirih jezikovnih spretnostih (na primer lestvica Evrocentrov zgoraj), toda glavna značilnost lestvic s tem namenom je preprostost.

b) K ocenjevalcu usmerjene lestvice usmerjajo proces ocenjevanja. Opisi so največkrat oblikovani s stališča kakovosti pričakovane izvedbe. Pri tem je mišljeno tako imenovano sumativno ocenjevanje konkretne izvedbe. Take lestvice so osredotočene na to, **katero znanje učenec pokaže in kako dobro**; ubeseditve so celo na visokih ravneh negativne, zlasti ko gre za mejo med pozitivno in negativno oceno, ki temelji na določenih normah:

⁷ Vse lestvice, omenjene v tem poglavju, so podrobno analizirane s polnimi bibliografskimi podatki v North, B. (1994). *Scales of language proficiency: a survey of some existing systems*. Strasbourg: Svet Evrope CC-LANG (94) 24.

Nepovezan govor in/ali pogosta oklevanja ovirajo sporazumevanje in predstavljajo stalen napor za poslušalca.

Certificate in Advanced English 1991 (University of Cambridge Local Examinations Syndicate), naloga 5 (ustno), Merila za ocenjevanje: Tekočnost: sloj 1–2 (spodnji izmed štirih slojev)

Negativnim ubeseditvam pa se je mogoče v veliki meri izogniti, če pri pripravljanju opisov uporabimo kvalitativni pristop, pri katerem informanti razčlenjujejo in opisujejo značilnosti ključnih vzorcev jezikovne rabe.

Nekatere k ocenjevalcu usmerjene lestvice so *holistične* in imajo za vsako raven samo en opisnik. Druge pa so *analitične* in se osredotočajo na različne vidike izvedbe, na primer obseg, pravilnost, tekočnost, izgovorjavo. Preglednica 3 v tem poglavju je zgled pozitivno ubesedene analitične lestvice, usmerjene k ocenjevalcu, ki je bila izdelana na osnovi ponazoritvenih opisnikov SEJO.

Nekatere analitične lestvice imajo veliko kategorij, kar naj bi omogočilo podrobnejše profiliranje dosežkov. Nekateri strokovnjaki trdijo, da so taki pristopi manj primerni za ocenjevanje, saj ocenjevalci težko obvladujejo več kot tri do pet kategorij. Analitične lestvice, kakršna je mreža v preglednici 3, zato veljajo za **diagnostično usmerjene**, saj je eden izmed njihovih namenov predstaviti trenutno stanje in ciljne potrebe v relevantnih kategorijah ter postaviti diagnozo, kaj je treba obdelati, da bo cilj dosežen.

c) K sestavljavcu testov usmerjene lestvice usmerjajo sestavljanje testov na ustreznih ravneh. Opisi so praviloma oblikovani s stališča specifičnih sporazumevalnih opravil, ki jih mora učenec izvesti pri testu. Tudi tovrstne lestvice ali seznamei specifikacij se osredotočajo na vprašanje, **kaj učenec zna**.

Posredovati zna podrobne podatke o svoji družini, okoliščinah, v katerih živi, šolanju; zna opisati vsakodnevne stvari iz svojega okolja (na primer svoj kraj, vreme) in se o njih pogovarjati; zna opisati sedanjo ali zadnjo službo ali dejavnost; sposoben se je sporazumevati na kraju samem, s sodelavci ali z neposredno nadrejenim (na primer postavljati preprosta vprašanja o delu, se pritožiti zaradi delovnih pogojev, se opravičiti zaradi odsotnosti itn.); zna posredovati preprosta sporočila po telefonu; zna dajati napotke in navodila za preprosta opravila v vsakodnevem življenju (na primer obrtnikom). Negotovo uporablja vljudne oblike prošenj (na primer z bi morda, lahko). Včasih sogovorca užali z nenamerno hladnostjo ali napadalnostjo ali vznemiri s pretirano spoštljivostjo, ko domači govorci pričakujejo neformalnost.

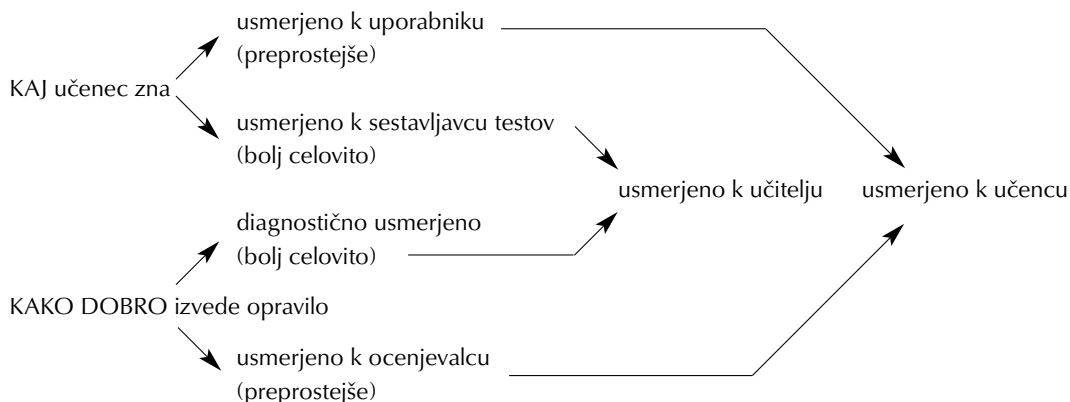
Avstralski sistem ocenjevanja znanja drugega jezika 1982; Govor; Raven 2: Zgledi specifičnih opravil za angleščino kot drugi jezik (eden izmed treh stolpcev) (ang. Australian Second Language Proficiency Ratings 1982; Speaking; Level 2: Examples of Specific ESL tasks).

Ta holistični opisnik lahko razgradimo na več kratkih sestavnih opisnikov za kategorije *izmenjava informacij (zasebna domena; poklicna domena), opis, pogovor, telefoniranje, dajanje navodil, sociokulturno védenje*.

Na koncu povejmo še, da so seznamei ali lestvice opisnikov, ki jih učitelji uporabljajo za kontinuirano preverjanje – učenci pa za samoocenjevanje – najkoristnejši, kadar opisniki ne govorijo le o tem, *kaj* učenci lahko naredijo, temveč tudi o tem, *kako dobro*

to naredijo. Prav odsotnost ustreznih informacij o tem, kako dobro morajo učenci izvesti neko opravilo, je povzročala težave pri starejših različicah britanskih in avstralskih kurikularnih dokumentov. Zdi se, da učitelji želijo podrobnejše napotke tako glede kurikularnih opravil (kar se povezuje z lestvicami, usmerjenimi k sestavljalcem testov) kot glede kvalitativnih meril (kar se povezuje z diagnostično usmerjenimi lestvicami). Tudi opisniki za samoocenjevanje so učinkovitejši, če pokažejo, kako dobro naj bi se učenec odrezal pri posameznih opravilih na različnih ravneh.

Če povzamemo, imajo lestvice jezikovnega znanja lahko eno ali več izmed naslednjih usmeritev:

Vse te usmeritve so relevantne za nek skupni okvir.

Na te usmeritve pa lahko gledamo tudi iz drugačnega zornega kota in rečemo, da je k uporabniku usmerjena lestvica manj podrobna različica k sestavljalcu testov usmerjene lestvice, ki naj nudi pregled celote. Podobno je k ocenjevalcu usmerjena lestvica manj podrobna različica diagnostično usmerjene lestvice, ki ocenjevalcu pomaga, da si ustvari pregled celote. Nekatere k uporabniku usmerjene lestvice izpeljejo ta proces reduciranja podrobnosti do logičnega konca in ponujajo »globalno« lestvico, ki opisuje tipični dosežek na vsaki ravni. V nekaterih primerih to nadomesti poročanje o podrobnostih (na primer prej omenjena finska lestvica). V nekaterih primerih pa se dodaja številčnim ocenam za posamične spretnosti (na primer IELTS: *International English Language Testing System*) kot vsebinska osmislitev. Tretja možnost pa je, da se kot izhodišče ali okvirni pregled uporabi podrobnejše specifikacije (na primer Evrocentri). V vseh teh primerih gre za predstavitev podatkov po načelih nadbesedil, kot jih omogočajo sodobne tehnologije. Uporabnik ima pred seboj na glavo postavljeno podatkovno piramido, v kateri dobi splošen pregled iz najvišje plasti (v tem primeru iz »globalne lestvice«). Ko se spušča po plasteh navzdol, je slika jezikovnega znanja vedno podrobnejša. V vsakem trenutku pa je vsebina, ki si jo lahko ogleda, omejena na en ali dva zaslona – ali lista papirja. Na tak način lahko predstavimo kompleksne podatke, ne da bi ljudi zaslepili z nebitnimi podatki in ne da bi jih do banalnosti poenostavili. Podrobnosti so na voljo – če si jih uporabnik želi ogledati.

Nadbessedilo je zelo uporabna primerjava, ko govorimo o kakršnemkoli opisnem sistemu. Ta pristop je uporabljen pri Okvirni izpitni lestvici za angleščino kot tuji jezik

Zveze govorcev angleščine (ang. *English-speaking Union, ESU*). V lestvicah, predstavljenih v četrtem in petem poglavju, je ta pristop razvit še dalje. Na primer: za ocenjevanje dejavnosti sporazumevanja je lestvica za *interakcijo* povzetek podlestvic te kategorije.

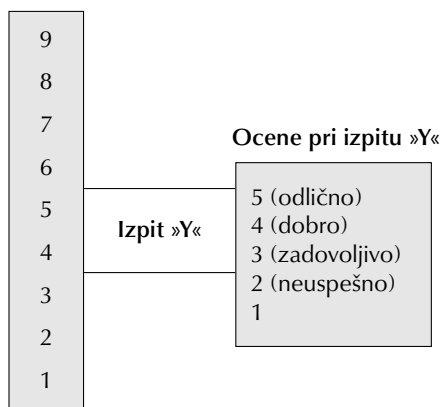
Uporabniki Okvira lahko razmislijo o svojem odnosu do lestvic po naslednjih točkah:

- *v kolikšni meri je njihovo zanimanje za ravni povezano z učnimi cilji, vsebino učnega načrta, smernicami za učitelje in nalogami za kontinuirano ocenjevanje znanja (kar se povezuje z lestvicami, usmerjenimi k sestavljavcu testov);*
- *v kolikšni meri je njihovo zanimanje za ravni povezano s povečanjem doslednosti pri ocenjevanju s pomočjo natančno opredeljenih meril za stopnje spretnosti (kar se povezuje z lestvicami, usmerjenimi k ocenjevalcu);*
- *v kolikšni meri je njihovo zanimanje za lestvice povezano s poročanjem o rezultatih delodajalcem, drugim izobraževalnim okoljem, staršem ali učencem samim (kar se povezuje z lestvicami, usmerjenimi k uporabniku), ob vključitvi natančno opredeljenih meril za stopnje spretnosti (kar se povezuje z lestvicami, usmerjenimi k ocenjevalcu);*
- *v kolikšni meri je njihovo zanimanje za lestvice povezano s poročanjem o rezultatih testov delodajalcem, drugim izobraževalnim okoljem, staršem ali učencem samim (kar se povezuje z lestvicami, usmerjenimi k uporabniku).*

3.9 Ravni jezikovnega znanja in ocene doseženega znanja

Pri lestvičenju je pomembno razlikovati med opredelitvijo ravni jezikovnega znanja, kot smo storili z lestvico skupnih referenčnih ravni, in ocenjevanjem stopenj dosežkov glede na določen cilj na neki konkretni ravni. Lestvica jezikovnega znanja, na primer skupne referenčne ravni, opredeljuje naraščajoči niz slojev znanja. Zajema lahko celotni pojmovni razpon učenčevega znanja ali pa samo tisti del, ki je relevanten za konkretno okolje ali ustanovo. Za nekega učenca je to, da ga ocenjujemo na ravni B2, izjemen dosežek, za koga drugega (ki je že dosegel raven B2 pred dvema letoma), pa komaj zadovoljiv.

Lestvica
jezikovnega znanja

Konkretni cilj lahko umestimo na določeno raven. Na sliki 7 izpit »Y« želi zajeti sloja znanja, ki sta na lestvici jezikovnega znanja predstavljena z ravnema 4 in 5. Obstajajo lahko še drugi izpiti, ki zajemajo druge ravni. S pomočjo lestvice jezikovnega znanja lahko transparentno pokažemo, v kakšnem medsebojnem odnosu so ti izpiti. Taki so koncept projekta Okvir za izpite iz angleščine kot tujega jezika Zveze govorcev angleščine in sheme združenja ALTE za medsebojno primerljivost izpitov za različne evropske jezike.

Uspešnost posameznika pri izpitu »Y« lahko ocenimo s pomočjo številčne lestvice, denimo 1–5, pri čemer je »3« norma za pozitivno opravljen izpit. Tako ocenjevalno lestvico lahko uporabimo za neposredno ocenjevanje uspešnosti pri subjektivno ocenjevanih izpilih – značilna zgleda bi bila govorjenje in pisanje – in v poročilu o rezultatu izpita. Izpit »Y« je lahko del izpitnega niza »X«, »Y« in »Z«. Vsi izpiti imajo verjetno podobno ocenjevalno lestvico, vendar pa ocena 4 pri izpitu »X« seveda ne pomeni enake ravni jezikovnega znanja kot ocena 4 pri izpitu »Y«.

Če so izpiti »X«, »Y« in »Z« vsi umeščeni na skupno lestvico jezikovnega znanja, bo čez nekaj časa najbrž možno vzpostaviti razmerje med ocenami pri enem izpitu v nizu in ocenami pri drugem. To lahko naredi skupina strokovnjakov, ki bodo analizirali specifikacije izpitov, primerjali uradne vzorce in lestvičili rezultate kandidatov.

Tako vzpostavljanje razmerja med izpitnimi ocenami in ravnmi znanja je mogoče zato, ker imajo izpiti postavljen svoj standard in ker jih izvaja skupina usposobljenih izpraševalcev, ki so sposobni ta standard interpretirati. Skupni standardi morajo biti jasni in transparentni, z zgledi, ki jih operacionalizirajo, in na koncu izraženi v lestvici.

V številnih državah se uspešnost učencev v šoli ocenjuje številčno (ocene), npr. od 1 do 6, pri čemer ocena 4 pomeni pozitivno (opravil) oz. zadovoljivo. Učitelji sčasoma ponotranjijo, kaj kakšna ocena pomeni, le redko pa je to konkretno navedeno. Narava odnosa med učiteljevimi ocenami in ravnmi znanja učencev je načeloma enaka kot narava odnosa med izpitnimi ocenami in ravnmi znanja. Toda položaj se dodatno zaplete, ker gre za množico raznovrstnih standardov. Ne le da učitelji uporabljajo različne oblike ocenjevanja in niso enotni pri interpretaciji ocen v različnih kontekstih, temveč se vsako šolsko leto na vseh vrstah šol standardi oblikujejo na novo. Pozitivna ocena na koncu četrtega razreda seveda nima istega pomena kot pozitivna ocena na koncu tretjega razreda iste srednje šole. Prav tako pozitivna ocena na koncu četrtega razreda nima istega pomena v dveh različnih vrstah šol.

Vseeno je mogoče vzpostaviti približne odnose med razponi standardov, ki se uporabljajo v določenem sektorju, in ravnmi znanja. To lahko dosežemo s kumulativnim procesom, v katerem uporabimo postopke, kot so naslednji: opredelimo standarde za različne stopnje uspešnosti pri istem učnem cilju. Učitelje prosimo, da ocenijo povprečno uspešnost s pomočjo obstoječe lestvice znanja ali sheme, kakršno smo predstavili v preglednicah 1 in 2. Zberemo reprezentativne vzorce izvedb oz. pisnih in govornih izdelkov in na skupinskih ocenjevalnih sestankih na njihovi osnovi izdelamo lestvico. Učitelje prosimo, naj ocenijo predhodno standardizirane videoposnetke tako, kot normalno ocenjujejo svoje učence.

Uporabniki Okvira lahko razmislijo o svojem odnosu do lestvic po naslednjih točkah:

- *v kolikšni meri jih zanima vzpostavitev niza predstavitvenih ravni, s katerimi bi lahko izrazili napredovanje v znanju v okviru svojega sistema kot celote;*
- *v kolikšni meri jih zanima priprava transparentnih meril za ocenjevanje doseženega znanja glede na učne cilje, določene za konkretno raven znanja, pa naj gre za izpit ali učiteljevo ocenjevanje;*
- *v kolikšni meri jih zanima oblikovanje skupnega okvira, s katerim bi določili koherentne odnose med vrsto izobraževalnih okolij, ravnmi znanja in oblikami ocenjevanja v njihovem sistemu.*

